

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

STRUCTURIZATION OF INTERNAL AND EXTERNAL FACTORS OF INFLUENCE ON INNOVATIVE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISE

У статті сформована комплексна структурно-динамічна модель сталого розвитку промислових підприємств. До основних комплементарних рівнів запропонованої моделі віднесено: характерні риси та особливості, характерні та специфічні чинники впливу на сталий розвиток, наслідки впливу на сталий розвиток промислового підприємства. Доведено, що кожен рівень теоретичної моделі має свій динамічний етап зміни в залежності від еволюції чинників та періоду сталого розвитку промислових підприємств. Запропонована структурно-динамічна модель включає чотири основних періоди сталого розвитку промислових підприємств: етап трансформації власності та поділу інтересів (1991-2004); етап гетерогенного зростання (2004-2008); етап стагнаційних процесів (2008-2014); етап латентних кризових процесів та руйнування виробничого потенціалу промислових підприємств (2014 – теперішній час). Кожен етап включає унікальний перелік чинників на кожному рівні моделі.

Ключові слова: внутрішні та зовнішні чинники, комплементарні рівні, періоди сталого розвитку підприємств, структурно-динамічна модель, характерні чинники впливу

В статтє сформирована комплексная структурно-динамическая модель устойчивого

развития промышленных предприятий. К основным комплементарным уровням предложенной модели отнесены: характерные черты и особенности, характерные и специфические факторы влияния на устойчивое развитие, последствия воздействия на устойчивое развитие промышленного предприятия. Доказано, что каждый уровень теоретической модели имеет свой динамический этап изменения в зависимости от эволюции факторов и периода устойчивого развития промышленных предприятий. Предложенная структурно-динамическая модель включает четыре основных периода устойчивого развития промышленных предприятий: этап трансформации собственности и раздела интересов (1991-2004 гг.); этап гетерогенного роста (2004-2008 гг.); этап стагнационных процессов (2008-2014 гг.); этап латентных кризисных процессов и разрушения производственного потенциала промышленных предприятий (2014 г. – настоящее время). Каждый этап включает уникальный перечень факторов на каждом уровне модели.

Ключевые слова: внутренние и внешние факторы, комплементарные уровни, периоды устойчивого развития предприятий, структурно-динамическая модель, характерные факторы влияния

УДК 330.341:658

Шапуров О.О.

к.е.н., доцент
Інженерний навчально-науковий інститут
Запорізького національного університету
Shapurov Oleksandr
Engineering Educational and Scientific Institute of
Zaporizhzhya National University

In the article it is formed a complex structural and dynamic model of sustainable development of industrial enterprises. The main complementary levels of the proposed model include: characteristics and features, characteristic and specific factors influencing sustainable development, the consequences of influencing the sustainable development of industrial enterprises. It is proved that each level of the theoretical model has its dynamic stage of change depending on the evolution of factors and the period of sustainable development of industrial enterprises. The proposed structural and dynamic model includes four main periods of sustainable development of industrial enterprises: the stage of ownership transformation and redistribution of interests (1991-2004); stage of heterogeneous growth (2004-2008); stage of stagnant processes (2008-2014); stage of latent crisis processes and destruction of the production potential of industrial enterprises (2014 - present). Each stage includes a unique list of factors at each level of the model. It is proved that the main factors of influence at the first stage of transformation are: global (technological gap; geopolitical and geoeconomic location of the country; rupture of traditional ties with partners from other post-Soviet countries; influence of international organizations); national (non-competitive redistribution of property, corruption; hyperinflation and devaluation of the national currency; imperfect legal framework; lack of effective economic mechanism for changing forms of ownership; unemployment; structural imbalances; poor fiscal policy; imperfect monetary system, direct and covert subsidies aimed at dumping, reducing costs of goods and services of related infrastructure industries; insecurity of the domestic market); domestic (depreciation of fixed assets of industrial enterprises, underdeveloped infrastructure, static service and logistics support, low level of informatization, problems of standardization and certification, poor infrastructure development abroad, the formation of export pricing at low costs, shadow processes; barter; laundering; money laundering; lack of experience in operating in market conditions, resource intensity of production).

Key words: internal and external factors, complementary levels, periods of sustainable development of enterprises, structural-dynamic model, characteristic factors of influence.

Постановка проблеми. Сучасні промислові підприємства є багатовимірними складовими з численними внутрішніми взаємозв'язками, функціями, процесами, що діють в умовах невідомого мінливого зовнішнього середовища. Дослідження сталого розвитку промислового підприємства з позицій системного підходу потребує дослідження факторів середовища на усіх його рівнях. В своїй різноманітності фактори можуть як негативно вплинути на сталий розвиток промислового підприємства, так і сприяти стійкому функціонуванню. Традиційним для наукової літератури в цілому досліджувати ста-

лий розвиток промислового підприємства з поділом факторів середовища залежно від місця їх виникнення на зовнішні (екзогенні фактори) та внутрішні (ендогенні). Розбіжності у факторах можуть появлятися лише в плані віднесення їх до тієї чи іншої групи, або трансформаційного періоду до якого вони належать. Доцільним при аналізі зовнішнього та внутрішнього середовища промислових підприємств України розглянути фактори в еволюційній динаміці періодизації, та сформувані причинно-наслідкові результати трансформаційного розвитку промислових підприємств країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням структуризації внутрішніх та зовнішніх чинників впливу на інноваційний сталий розвиток підприємства присвячено праці таких вчених, як А. Амоши, А. Бутенко, А. Васіної, В. Гейця, А. Даниленко, М. Жулинського, Е. Лібанової, О. Онищенко, В. Головка, В. Дедекаєва, В. Малигіної, Г. Касьянова, О. Носирєва, С. Добринь, Т. Мельник, Ю. Кіндзерського.

Використовуючи вітчизняний практичний досвід доцільним є не тільки вивчення переліку чинників впливу, а формування структурованої динамічної моделі, яка має ретроспективне підґрунтя та відповідні ієрархічні рівні розвитку.

Постановка завдання. Формування комплексної структурно-динамічної моделі сталого розвитку промислових підприємств, що складається з багаторівневої ієрархії чинників внутрішньої та зовнішньої сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження.

На думку групи авторів В.Вишневського, А. Амоши, Л. Збаразскої, А. Охтеня, Д. Череватського: «Двадцятирічний період (1992–2011 рр.) ринкових трансформацій національної економіки, що базується на ідеях приватизації, лібералізації і стабілізації, суттєво позначилася на функціонуванні та розвитку її промислового сектора. У промисловості України вже практично завершений процес формування нової структури власності на основі роздержавлення, приватизації та розвитку підприємництва. Підприємства основних галузей (металургії, хімії, окремих видів машинобудування, харчової промисловості), що діють в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі і вільного ціноутворення, адаптувалися до умов глобальних ринків. Велику, хоча і неоднозначну, роль в цьому зіграло приєднання України до СОТ [2, с. 91]. Автори також вважають, що крім позитивних факторів та змін: приватизаційних процесів, формування ринкового середовища в умовах СОТ, вплив міжнародних фондових бірж, реалізація масштабних інфраструктурних проєктів (у рамках Євро-2012), існують ряд негативних чинників впливу, таких як: неконкурентний переділ власності; коригування законодавства під впливом галузевого лобі, технологічний розрив між вітчизняною промисловістю та промисловістю розвинених країн.

Заслугою на увагу класифікація чинників, яку запропонував Ю.Кіндзерський, розподіливши чинники на зовнішні, що тягнуться ретроспективно з минулого та надбані в трансформаційні періоди промислового розвитку. Представник вітчизняної економічної школи здебільшого вважав: «Глибоке падіння промислового виробництва на початку реформ було спричинено через неадекватну ринковим умовам структуру промислового виробництва, що сформувалася в Україні ще за часів планової економіки, тобто в інших суспільно еко-

номічних відносинах й без урахування міжнародного поділу праці. Ринок, на порозі якого постала економіка України, відторгнув більшість товарів вітчизняного виробництва, висунувши якісно нові вимоги як до номенклатури і асортименту товарів і послуг, так і до їх якості, вартісних характеристик та інноваційності». Основні фактори, які надбані в трансформаційний період: неякісна перед приватизаційна підготовка об'єктів, практика відчуження майна шляхом поза приватизаційних процедур через так зване «рейдерство» і штучне банкрутство, нормативно-правові прогалини в інституціональному забезпеченні господарських процесів [9, с.75]. Автор також пропонує внутрішні інформаційно-технологічні фактори впливу на трансформацію промислових підприємств: значний знос основних засобів промислових підприємств, нерозвиненість інфраструктури, статичність сервісного обслуговування та логістичного супроводження, низький рівень інформатизації і використання інформаційних технологій, труднощі при переході на міжнародні норми та стандарти виготовлення продукції та проведення її сертифікації, невдалий розвиток інфраструктури за кордоном (системи збуту, мережі представництва, комерційні х агентств) [9, с. 89].

У своїй статті «Економіка України в першому десятиріччі незалежності» В. Дедекаєв розглядає основні первопричини чинники розвитку промислових підприємств: «В умовах випуску складної продукції між тисячами підприємств України та інших республік СРСР утворилися стійкі господарські зв'язки на основі їх кооперування. Після отримання Україною незалежності ці зв'язки були зруйновані. Встановити зв'язки із західними фірмами не вдалося через низьку конкурентоспроможність українських підприємств на світовому ринку. Таким чином, був порушений економічний закон спеціалізації та кооперування виробництва. Основний промах державної влади країни – у намаганні запровадити серію законів капіталістичного вільного ринку для регулювання виробничих відносин ще на той час соціалістичної України без відповідних змін форм власності». Отже період 1990-2000 років вважається науковцем перехідним від економічної депресії до фази пожвавлення, що стало основою подальшого довгострокового зростання, починаючи з 2001 року [5, с. 135].

Ідентична думка простежується в дослідженні В. Малигіної. Аналізуючи концепції розвитку промисловості 1996р. та 2003р., вона вважає, що реалізація промислової політики в Україні проходила в умовах, які можна розділити на два основні етапи: період загальноекономічної нестабільності, а також період екстенсивного розвитку вітчизняної економіки. Головними обмеження на шляху всебічного розвитку промисловості відповідно до стратегічних пріоритетів вітчизняної економіки були

трансформаційний період ринкових перетворень і дестабілізація грошово-кредитної та бюджетно-податкової системи (1996р.), а також висока залежність від зовнішнього попиту (починаючи з 1998 р.) [11, с. 82].

З точки зору вище проаналізованих авторів фундаментальними макроекономічними чинниками двох сформованих трансформаційних періодів стало розвинутого промислових підприємств є: гіперінфляція, недосконала законодавча база, відсутність дієвого економічного зміни форм власності, безробіття, невдала бюджетна політика, недосконала грошова-кредитна система.

Т. Мельник на основі дослідження стало розвинутого промислових підприємств в трансформаційний період 1990-2011рр. вважає: «Причини коло-сального відставання економіки України від інших посткомуністичних держав криються в прорахунках державної політики, відсутності досвіду самостійної розбудови економіки, догматичному виконанні порад МВФ у питаннях трансформації економіки, непростому геополітичному та гео економічному розташуванні країни» [12, с. 44]. «Фундаментальною помилкою ринкових реформаторів першої хвилі було хибне сподівання, що для успішної економічної трансформації достатньо зруйнувати адміністративну машину, а ринок згодом магичним чином «сам все відрегулює». «Українська влада, намагаючись здійснити «ринковий ривок», обрала революційний шлях, в основі якого лежали принципи політики «шокової терапії», «різкий демонтаж ключових механізмів функціонування планової економіки за відсутності альтернативи призвів у середині 1990-х рр. до зупинки реального сектору, що спровокувало похідні проблеми: крах фінансової системи, вибух інфляції, катастрофічне падіння ВВП, ріст безробіття» [12, с. 45].

Систематизуючи погляди автора можна виділити основні зовнішні фактори впливу на трансформаційні процеси стало розвинутого промислових підприємств: прорахунках державної політики, вплив міжнародних організацій (МВФ), геополітичне та гео економічне розташуванні країни, девальвація національної валюти, пряме та приховане субсидування з метою демпінгу, зниження витрат на товари й послуги суміжних інфраструктурних галузей. До сформованих внутрішніх факторів можна віднести: формування експортного ціноутворення за рахунок занижених витрат (зменшених реальних витрат на фінансування фондів заробітної плати та занижених цін на сировину).

Деякі вчені, наприклад Г. Касьянов, вважають період 1991-2010 – періодом перехідної доби. Не можемо погодитись з такою думкою, але фактори впливу, які розглядаються цілком доцільні та слушні для розгляду.

На думку Г. Касьянова: «Економічний розпад радянської системи, який розпочався ще до полі-

тичного розпаду СРСР, у незалежній Україні трансформувався в масштабний економічний колапс, що тривав до кінця 1990-х. Саме на тлі цього колапсу відбувалися радикальні зміни у відносинах власності, системі виробництва і розподілу, «за двадцять років незалежності не відбулося кардинальних зрушень в сфері основних фондів (їхній потенціал досі відновлюється), у виробничих інфраструктурах (вони майже не змінилися). Ринкова економіка переплітається зі зростанням державного контролю, економічна свобода – з бюрократичною централізацією, свавіллям чиновників, силових і фіскальних структур, вільний ринок – з перетворенням влади на джерело ренти, а корупції – на системну складову економічних відносин» [8, с. 521].

С. Падалка підтверджує думку Г. Касьянова і вважає, що корупція, джерело ренти є похідними складовими приватизаційного механізму: «У 1992–1994 рр. розробкою моделі приватизації і приватизаційного законодавства займались в основному ті сили, які прямо і безпосередньо були причетними до тіншового перерозподілу власності наприкінці 1980-х років. Ними було напрацьовано п'ять варіантів приватизації, які формували різні схеми розподілу майна» [14, с. 106].

Досліджуючи зовнішні та внутрішні чинники впливу на сталий розвиток промислових підприємств В. Гаєць, А. Даниленко, М. Жулинський, Е. Лібанова, О. Онищенко доходять висновків, що весь період промислового розвитку країни необхідно поділити на етап трансформації власності та переділу інтересів (1991-2000 рр.) та етап передкризового промислового стало розвинутого (2000-2009 рр.). За словами авторів етапи характеризувалися наступним: «Минулі роки незалежності України (1991-2000 рр.) не були використані для реструктуризації економіки та переведення її на інвестиційно-інноваційний шлях розвитку. Окремі спроби ставити і розв'язувати такі завдання наштовхувалися на приватні інтереси і губилися в загальному невпорядкованому суперечливому русі. Головною причиною неефективності суспільних змін стала спотворена система політичної влади з домінуванням груп впливу і конкурентною боротьбою між ними, перетворенням державних органів на засіб отримання специфічної ренти. Такий характер організації влади спричинив вибух корупції, поширення тіншових і навіть кримінальних процесів в економіці й управлінні, спровокував фундаментальне руйнування ціннісної структури українського суспільства. Зростання протягом 2000-2008 рр. відбувалося головним чином у руслі відновних процесів, базувалося на використанні створених ще за радянських часів потужностей, консервувало застарілу виробничу структуру і закріплювало економіку України як сировинний придаток більш розвинених економік.

Залучення іноземних фінансових ресурсів використовувалося переважно не на розвиток вітчизняного виробництва, а на зростання споживання імпортованих товарів, що посилювало структурні диспропорції» [3, с. 7]. Таким чином негативні чинники сталого розвитку промислових підприємств асоціюються тільки з корупцією, тіньовими процесами, структурними диспропорціями, обтяжливими соціальними виплатами.

Схоже формування основних чинників наводить В. Головка на прикладі дослідження сталого розвитку металургійних підприємств: «форсований перехід до ринкових відносин за неефективності новостворених державних інституцій супроводжувався корупцією, появою тіньових структур у галузі та непрозорістю її роботи в цілому. Іноземні експерти констатували, що державна статистика не могла відповісти, куди йшли майже 50% експорту металопродукції. Ще більше їх дивувало, коли українські митні органи фіксували тільки порядку 30% від обсягу експорту, який зазначала українська ж статистична служба (причому останній, на думку експертів, також був занижений)», «різноманітні обмеження (квоти, високі митні ставки і т. п.) було введено в Європейському Союзі, Канаді, Туреччині, Мексиці, Таїланді, Сполучених Штатах Америки. Втім, українські підприємства через недосвідченість і недалекоглядність часто самі йшли на відвертий ціновий демпінг, тим самим провокуючи захисні заходи в зарубіжних країнах» [4, с. 159]. Також в своїй статті В. Головка додатково пропонує окремо розглядати внутрішні чинники (проблеми виробничих процесів (перевитрати матеріальних ресурсів, недостатня автоматизація процесів), недостатня вартість капітального інвестування, незадовільна якість сировини) та зовнішні чинники: бартеризація та вимивання обігових коштів, криміналізація господарських відносин.

У той же час С. Добринь сформував основні чинники впливу на прикладі дослідження двадцяти чотирьох річного періоду (1990-2014 рр.) сталого розвитку машинобудівних підприємств. Так, до основних та найбільш впливових чинників зовнішнього середовища машинобудівного підприємства автором відносяться: несформованість інституціональних засад ринкової економіки; загальна нестабільність середовища господарювання; нераціональна галузева структура та територіальне розміщення підприємств; вибіркова спеціалізація більшості підприємств; розрив традиційних зв'язків з партнерами із інших пострадянських країн; тривала фінансова і бюджетна криза; падіння доходів населення як кінцевого споживача продукції промисловості; різке скорочення попиту на продукцію машинобудування; розрив традиційних зв'язків з партнерами із інших пострадянських країн; високий рівень проміж-

ного споживання ресурсів та матеріалоємність машинобудівного виробництва; недосконалість механізму міждержавного співробітництва; недосконалість державного регулювання діяльності підприємств на національному та регіональному рівнях. До складу внутрішньогалузевих чинників відносяться: падіння обсягів виробництва у галузі; нестача досвіду функціонування у ринкових умовах; недостатній рівень конкурентоспроможності машин та обладнання, що виробляються; обмеженість фінансово-інвестиційних можливостей; низький рівень інноваційної активності вітчизняних промисловців; відсутність активних маркетингових заходів щодо розширення ринку збуту машинобудівної продукції; обмеженість можливостей суттєвого підвищення ефективності використання матеріальних і паливно-енергетичних ресурсів; високий рівень ресурсоємності виробництва [6, с. 66].

Автори [10, 15] розглядають внутрішні та зовнішні чинники сучасного сталого розвитку промислових підприємств: 2014р.- сьогодення. Проведений аналіз стану реального сектора економіки дозволив їм виділити основні чинники, що становлять загрозу сучасному сталому розвитку промислових підприємств України: наслідки світових фінансово-економічних кризових процесів; криз у політико-економічному стану України та зовнішньоекономічної політики; втрати традиційних ринків збуту та можливі проблеми з доступом на ринок країн Митного союзу, загроза й подальшої втрати внутрішнього ринку на користь виробників з ЄС, а також значні витрати на впровадження технічних регламентів ЄС, у т.ч. екологічної безпеки, відсутність конкретної програми планування діяльності підприємств в умовах євро інтеграційного напрямку України; проблема високої конкуренції з боку західних компаній; низький рівень платоспроможного попиту на внутрішньому ринку; брак уваги держави до розвитку високотехнологічних галузей промисловості, зокрема наукоємних підгалузей машинобудування, що спричиняє нераціональну структуру експорту і малоперспективну модель міжнародної спеціалізації України (структура економіки створює приблизно на один-два порядки нижчу інноваційну складову доданої вартості на одиницю продукції порівняно з економіками п'ятого та шостого укладів, які домінують у світі (радіоелектроніка, обчислювальна, телекомунікаційна техніка, робототехніка та ін.); недостатня увага до впровадження інновацій, у т.ч. до використання енергоефективних, маловідходних, ресурсозберігаючих технологій; частка тіньового сектора в економіці країни; масштаб корупції, невідповідність національної продукції вимогам світового ринку (якість, екологічні характеристики), високий рівень матеріало- та енергоємності продукції; труднощі кредитування і залучення додаткового іноземного

капіталу, основним джерелом фінансування інноваційного розвитку є власні кошти підприємств, високі ставки кредиту та недосконалість коротко та довготермінового кредитування виробників та споживачів продукції; високі ризики вкладень, що впливають на зниження інвестиційної привабливості; зниження розміру прямих іноземних інвестицій у промисловість, значна моральна та фізична зношеність основної матеріально-технічної бази виробництва, повільні темпи оновлення основних засобів, фінансових ресурсів не на власні розробки, а на купівлю вже готових машин, обладнання та програмного забезпечення, високі ставки оподаткування, недоліки та часта зміна законодавчої бази України; значний відсоток працівників, які змушені працювати в невідповідних умовах [10, с. 101; 15, с. 6].

О. Носирєв проаналізувавши екзогенні фактори впливу на сучасний сталий розвиток промислових підприємств запропонував наступний їх поділ: фактори макрорівня: економічні (динаміка ВВП, динаміка ставки курсу рефінансування НБУ, інфляція, рівень безробіття, платоспроможний попит, динаміка курсу гривні, система оподаткування), соціальні (демографічні зміни, динаміка зайнятості, ставлення до праці та відпочинку, вплив ЗМІ, соціальна мобільність населення); політико-правові (законодавства, податкова політика, зовнішньоекономічне законодавство, рівень державного регулювання у галузі); екологічні (рівень ресурсозбереження, продукція, сертифікована по екологічних параметрах, вплив діяльності промислового підприємства на довкілля); фактори мезорівня: географічне розташування промислового підприємства, рівень політичної стабільності у регіоні, особливості економічної ситуації, її податкової, бюджетної, інвестиційної, антимонопольної та приватизаційної політики, ресурсозабезпеченість регіону, стан ринків збуту, транспортні сполучення, рівень розвитку інтеграційних процесів у регіоні [13, с. 73].

А. Васіна з метою удосконалення сучасної структури промисловості України на засадах сталого розвитку сформувала внутрішні чинники впливу (скорочення обсягів промислового виробництва та промислового потенціалу через війну на сході та анексію Криму; технологічно відстала структура промислового виробництва; нестійкість темпів промислової динаміки та міжгалузєва нерівність зростання; неефективна структура та висока енергоємність промислового виробництва; значний, враховуючи високий рівень залежності української економіки від імпорту, вплив зростання цін імпортованих товарів на посилення інфляційних процесів; зниження якості та скорочення асортименту продукції, що пропонується на внутрішньому ринку; збільшення імпортової складової в задоволенні внутрішнього попиту на промислову продукцію і зростання від'ємного сальдо зов-

нішньої торгівлі товарами промислової групи) та зовнішні чинники (поглиблення інтеграційних процесів; посилення конкуренції на зовнішніх ринках промислової продукції; зростання цін на сировинні та енергетичні ресурси; домовленості в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС) [1, с. 10].

У наведених трактуваннях чинників внутрішнього та зовнішнього середовища сталого розвитку промислових підприємств немає чіткої структуризованості етапів їх виникнення. Для більш чіткого структурного уявлення чинників розглянемо сучасний підхід Н. Карачиної.

Запропонована модель автора включає чотири етапи розвитку промислових підприємств: етап трансформаційної кризи (1991-1996рр.), етап адаптації (1997-2000 рр.), етап відродження (2001-2007 рр.), етап комплексної кризи (2008-2009 рр.).

Перший етап включає фактори монополізації сировинного сектору, галопуючу інфляцію, недостатність фінансових коштів, втрату внутрішнього ринку, згортання інвестиційного процесу. На другому етапі залишається монополізація сировинного сектору, з'являється банківський сектор з високими ставками кредитування, бартерні угоди. Третій етап стабільності та зростання включає наступні фактори: зменшення бартерних угод, збільшення фінансування інноваційної діяльності за рахунок кредитів, нарощування темпів виробництва. Заключним етапом є етап комплексної кризи, який характеризується: відсутністю кредитування, зростанням боргів, збільшенням кількості збиткових підприємств, нездатність підприємства здійснювати фінансове забезпечення виробничо-господарської діяльності [7, с. 48].

Висновки з проведеного дослідження. Сформована комплексна структурно-динамічна модель сталого розвитку промислових підприємств. До основних комплементарних рівнів запропонованої моделі віднесено: характерні риси та особливості, характерні та специфічні чинники впливу на сталий розвиток, наслідки впливу на сталий розвиток промислового підприємства. Доведено, що кожен рівень теоретичної моделі має свій динамічний етап зміни в залежності від еволюції чинників та періоду сталого розвитку промислових підприємств.

Запропонована структурно-динамічна модель включає чотири основних періоди сталого розвитку промислових підприємств: етап трансформації власності та переділу інтересів (1991-2004 рр.); етап гетерогенного зростання (2004-2008 рр.); етап стагнаційних процесів (2008-2014 рр.); етап латентних кризових процесів та руйнування виробничого потенціалу промислових підприємств (2014 р. – теперішній час). Кожен етап включає унікальний перелік чинників на кожному рівні моделі (рис. 1).

Рівні комплементарної моделі	I Етап Трансформації власності та поділу інтересів (1991-2004)	II Етап Гетерогенного зростання (2004-2008)	III Етап Стагнаційних процесів (2008-2014)	IV Етап Латентних кризових процесів та руйнування виробничого потенціалу промислових підприємств (2014- теперішній час)
Характерні риси та особливості	<p>Процес формування нової структури власності на основі роздержавлення, приватизації та розвитку підприємництва</p>	<p>Період зростання та формування основних фінансово-промислових груп</p>	<p>Процес формування впливу європейського (вступ до СОТ) та міжнародного ринку (товарних та фондових бірж) та жорстка експортна цінова конкуренція</p>	<p>Процес падіння обсягів виробництва, як внутрішнього фактора бойових дій на Сході країни та зовнішнього - відсутність конкурентних переваг та невдала експортна політика</p>
Світові	<ul style="list-style-type: none"> - технологічний розрив між вітчизняною промисловістю та промисловістю розвинених країн; - геополітичне та гео економічне розташування країни; - розрив традиційних зв'язків з партнерами із інших пострадянських країн; - вплив міжнародних організацій (МВФ) 	<ul style="list-style-type: none"> - технологічний розрив між вітчизняною промисловістю та промисловістю розвинених країн; - різноманітні обмеження (квоти, високі митні ставки і т. п.) з боку ЄС та інших країн; - вплив міжнародних організацій (МВФ) 	<ul style="list-style-type: none"> - технологічний розрив між вітчизняною промисловістю та промисловістю розвинених країн; - вплив міжнародних товарних та фондових бірж; - іноземне інвестування та реалізація масштабних інфраструктурних проектів (у рамках Євро-2012); - вплив міжнародних організацій (МВФ) 	<ul style="list-style-type: none"> - технологічний розрив між вітчизняною промисловістю та промисловістю розвинених країн; - геополітичне та гео економічне розташування країни; - вплив міжнародних товарних та фондових бірж; - вплив міжнародних організацій (МВФ)
Чинники впливу на сталий розвиток	<ul style="list-style-type: none"> - неконкурентний поділ власності, корупція; - гіперінфляція та девальвація національної валюти; - недосконалість законодавчої бази; - відсутність дієвого економічного механізму зміни форм власності; - безробіття; - структурні диспропорції; - невдала бюджетна політика; - недосконалість грошова-кредитна система - пряме та приховане субсидування з метою демпінгу, - зниження витрат на товари й послуги суміжних інфраструктурних галузей; - захищеність внутрішнього ринку та національного товаровиробника наукоємної, високотехнологічної продукції 	<ul style="list-style-type: none"> - коригування законодавства під впливом галузевого лобі; - «рейдерство» і штучне банкрутство, корупція; - структурні диспропорції; - цінний демпінг; - захищеність внутрішнього ринку та національного товаровиробника наукоємної, високотехнологічної продукції; - високі ставки кредиту та недосконалість коротко та довготермінового кредитування виробників та споживачів продукції 	<ul style="list-style-type: none"> - коригування законодавства під впливом галузевого лобі; - «рейдерство» і штучне банкрутство, корупція; - безробіття; - невдала бюджетна політика; - структурні диспропорції; - обтяжливі соціальні виплати; - захищеність внутрішнього ринку та національного товаровиробника наукоємної, високотехнологічної продукції; - невдільованість національної продукції вимогам світового ринку (якості, екологічні характеристики) (у зв'язку зі вступом у СОТ) 	<ul style="list-style-type: none"> - скорочення обсягів промислового виробництва та промислового потенціалу через війну на сході та анексію Криму - коригування законодавства під впливом галузевого лобі; - «рейдерство» і штучне банкрутство, корупція; - інфляційні процеси та девальвація національної валюти; - прорахунки державної політики; - структурні диспропорції; - обтяжливі соціальні виплати; - захищеність внутрішнього ринку та національного товаровиробника наукоємної, високотехнологічної продукції;

Рис. 1. Комплексна структурно-динамічна модель сталого розвитку промислових підприємств (початок)

	<p>Внутрішньогосподарські (на рівні підприємства)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – значний знос основних засобів промислових підприємств; – нерозвиненість інфраструктури, – статичність сервісного обслуговування та логістичного супроводження, – низький рівень інформатизації і використання інформаційних технологій, – труднощі при переході на міжнародні норми та стандарти виготовлення продукції та проведення її сертифікації, – невадлий розвиток інфраструктури за кордоном (системи збуту, мережі представництв, комерційних агентств) – формування експортного ціноутворення за рахунок занижених витрат (зменшених реальних витрат на фінансування фондів заробітної плати та занижених цін на сировину) – тіньові процеси управління промисловими підприємствами; – бартеризація; – вимивання обігових коштів; – нестача досвіду функціонування у ринкових умовах; – недостатній рівень конкурентоспроможності машин та обладнання, що виробляються – високий рівень ресурсоемності виробництва 	<ul style="list-style-type: none"> – значний знос основних засобів промислових підприємств; – низький рівень інформатизації і використання інформаційних технологій; – труднощі при переході на міжнародні норми та стандарти виготовлення продукції та проведення її сертифікації – тіньові процеси в управлінні промисловими підприємствами – проблеми виробничих процесів (перевитрати матеріальних ресурсів, недостатня автоматизація процесів), – недостатня вартість капітального інвестування, – незадовільна якість сировини; – недостатній рівень конкурентоспроможності машин та обладнання, що виробляються; – високий рівень ресурсоемності виробництва; – значний відсоток працівників, які змушені працювати в невідповідних умовах 	<ul style="list-style-type: none"> – значний знос основних засобів промислових підприємств; – низький рівень інформатизації і використання інформаційних технологій; – тіньові процеси в управлінні промисловими підприємствами – недостатній рівень конкурентоспроможності машин та обладнання, що виробляються – обмеженість фінансово-інвестиційних можливостей (низький рівень рентабельності); – низький рівень інноваційної активності вітчизняних промисловців; – високий рівень ресурсоемності виробництва; – значний відсоток працівників, які змушені працювати в невідповідних умовах 	<ul style="list-style-type: none"> – значний знос основних засобів промислових підприємств – низький рівень інформатизації і використання інформаційних технологій; – тіньові процеси в управлінні промисловими підприємствами – недостатній рівень конкурентоспроможності машин та обладнання, що виробляються; – обмеженість фінансово-інвестиційних можливостей (низький рівень рентабельності); – низький рівень інноваційної активності вітчизняних промисловців; – високий рівень ресурсоемності виробництва – значний відсоток працівників, які змушені працювати в невідповідних умовах; – відсутність активних маркетингових заходів щодо розширення ринку збуту;
<p>Наслідки впливу на сталій розвиток</p>		<ul style="list-style-type: none"> – формування взаємозв'язків промислових підприємств, формування нових форм власності на основі приватизації, розвиток структурних диспропорцій в економіці 	<ul style="list-style-type: none"> – формування крупних фінансово-промислових груп (холдингів), динамічний розвиток коригування законодавства під впливом галузевого лобі 	<ul style="list-style-type: none"> – Невдала експортна політика промислових підприємств, поєднання значимості екологічної складової у зв'язку зі вступом до СОТ 	<ul style="list-style-type: none"> – Процесна криза перевиробництва та відсутності конкурентних переваг на міжнародному ринку збуту. Руїнування виробничого потенціалу

Рис. 1. Комплексна структурно-динамічна модель сталого розвитку промислових підприємств (закінчення)

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Васіна А.Ю. Удосконалення структури промисловості України на засадах сталого розвитку. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка. 2015. Вип. 28. С. 9-13.
 2. Вишневіський В.П., Амоша А.И., Збаразская Л.А. Промышленная политика и управление развитием промышленности в условиях системных дисбалансов: концептуальные основы: монография НАН Украины, Ин-т экономики промышленности. Донецк, 2013. 180 с.
 3. Геєць В. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь. К. : НВЦ НБУВ, 2009. 687 с.
 4. Головко В.В. Українська металургія у 1990-х рр.: розвиток в умовах економічної кризи та ринкових трансформацій. Сторінки історії : збірник наукових праць. 2012. Вип. 34. С. 152-167.
 5. Дедекаєв В. Економіка України в першому десятиріччі незалежності. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 8. С. 135-137.
 6. Добринь С.В. Вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на фінансові ресурси підприємств машинобудівної галузі України. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 21. С. 64-67.
 7. Карачина Н.П. Композиційна модель розвитку машинобудування України. Економіка та держава. 2010. № 1. С.43-48.
 8. Касьянов Г. Економіка перехідної доби (1991-2010). Економічна історія України: Історико-економічне дослідження. К., 2011. Т.2. 560 с.
 9. Кіндзерський Ю.В. Промисловий потенціал України: проблеми та перспективи структурно-інноваційних трансформацій. К. : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. 408 с.
 10. Латишева О.В. Аналіз стану економічної складової сталого розвитку промислових підприємств України. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2016. Вип. 14. С. 95-103.
 11. Малигіна В. Промислова політика в контексті макроекономічної стабілізації в Україні. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2014. № 1. С. 77-88.
 12. Мельник Т. О. Економіка України в період незалежності: втрати, прорахунки і перспективи розвитку. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 8. С. 42-49.
 13. Носирев О.О. Екзогенні фактори впливу на стратегічні орієнтири розвитку промислових підприємств. Інтелект XXI. 2017. № 6. С. 70-75.
 14. Падалка С.С. Приватизація в Україні: перші підсумки та уроки (1991-2009). К., 2010. 362 с.
 15. Пащенко Ю.Є. Проблеми та перспективи розвитку національної економіки. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2017. № 2. С. 3-8.
- REFERENCES:**
1. Vasina A. Y. (2015) Udoskonalennja struktury promyslovosti Ukraïny na zasadah stalogo rozvytku [Improving the structure of Ukrainian industry on the basis of sustainable development]. Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Series: Economics. Vol. 28. Pp. 9-13. (in Ukrainian).
 2. Vishnevskiy V.P., Amosha A.I., Zbarazskaya L.A. (2013) Promyshlennaja politika i upravlenie razvitiem promyshlennosti v usloviyah sistemnyh disbalansov: konceptual'nye osnovy: monoghracija [Industrial policy and management of industrial development in the conditions of systemic imbalances: conceptual bases: monograph]. Donetsk. National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Industrial Economics., 180 p. (in Russian)
 3. Gaets W. (2009) Social'no-ekonomichnyj stan Ukraïny: naslidky dlja narodu ta derzhavy [Social and economic condition of Ukraine: consequences for the people and the state]: national report. K. : NVTS NBUV., 687 p. (in Ukrainian).
 4. Golovko V.V. (2012) Ukraïns'ka metalurgija u 1990-h rr.: rozvytok v umovah ekonomichnoi' kryzy ta rynkovykh transformacij [Ukrainian metallurgy in the 1990s: development in the conditions of economic crisis and market transformations]. Pages of history: a collection of scientific works. Vol. 34. Pp. 152-167. (in Ukrainian).
 5. Dedekaev V. (2016) Ekonomika Ukraïny v pershomu desjatyrichchi nezalezhnosti [Economy of Ukraine in the first decade of independence]. Entrepreneurship, economy and law. Vol. 8. Pp. 135-137. (in Ukrainian).
 6. Dobryn S.V. (2015) Vplyv faktoriv zovnishn'ogo ta vnutrishn'ogo seredovyshha na finansovi resursy pidpryjemstv mashynobudivnoi' galuzi Ukraïny [Influence of external and internal environment factors on financial resources of machine and building enterprises of Ukraine]. Investments: practice and experience. Vol. 21. Pp. 64-67. (in Ukrainian).
 7. Karachyna N.P. (2010) Ekzogenni faktory vplyvu na strategichni orijentyry rozvytku promyslovykh pidpryjemstv [Compositional model of machine building development of Ukraine]. Economy and state. Vol. 1. Pp. 43-48. (in Ukrainian).
 8. Kasyanov G. (2011) Ekonomika perehidnoi' doby (1991-2010). Ekonomichna istorija Ukraïny [Economics of the transition period (1991-2010). Economic history of Ukraine]: Historical and economic research. K., Issue 2., 560 p.
 9. Kindzerskiy Y.V. (2007) Promyslovyj potencial Ukraïny: problemy ta perspektyvy struktorno-innovacijnykh transformacij [Ukraine's industrial potential: problems and prospects of structural and innovative transformations]. K.: Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine., 408 p. (in Ukrainian).
 10. Latsysheva O.V (2016) Analiz stanu ekonomichnoi' skladovoi' stalogo rozvytku promyslovykh pidpryjemstv Ukraïny [Analysis of the state of the economic component of sustainable development of industrial enterprises of Ukraine]. Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property. Vol. 14. Pp. 95-103. (in Ukrainian).
 11. Malygina V. (2014) Promyslova polityka v konteksti makroekonomichnoi' stabilizacii' v Ukraïni [Industrial policy in the context of macroeconomic stabilization in Ukraine]. Scientific bulletin of Odessa National Economic University. Vol. 1. Pp. 77-88. (in Ukrainian).
 12. Melnyk T.O. (2012) Ekonomika Ukraïny v period nezalezhnosti: vtraty, prorahunky i perspektyvy rozvytku [Economy of Ukraine in the period of independence: losses, miscalculations and prospects of development].

Current economic problems. Vol. 8. Pp. 42-49. (in Ukrainian).

13. Nosyrev O.O. (2017) Ekzogenni faktory vplyvu na strategichni orijentyry rozvytku promyslovyh pidpryjemstv [Exogenous factors of influence on strategic landmarks of industrial enterprises development]. Intelligence XXI. 2017. Vol. 6. Pp. 70-75. (in Ukrainian).

14. Padalka S.S. (2010) Pryvatyzacija v Ukraïni:

pershi pidsumky ta uroky (1991-2009) (2010) [Privatization in Ukraine: first results and lessons (1991-2009)]. K., 362 p. (in Ukrainian).

15. Pashchenko Y.E. (2017) Problemy ta perspektyvy rozvytku nacional'noi ekonomiky [Problems and prospects of national economy development. State and regions]. Series: Economics and Entrepreneurship. Vol. 2. Pp. 3-8. (in Ukrainian).